

K-i fal közepe táján a kastély alapozásának kb. 30–80 cm-es maradványait tudtuk kibontani, a betöltésből modern, 20. századi anyaggal. Az alap építéséhez felhasználáltak egy nagyobb méretű faragott római követ is, amit beszállítottunk a múzeum kőtárába.

A megelőző feltárás nélkül megkezdett építkezés miatt jelenleg eljárás folyik az építető ellen, az ügy bírósági szakban van. A leletmentés költségeit egyelőre nem tudtuk behajtani.

Az ásatáson közreműködött Pongrácz Zsuzsanna régész és Haraszi Gabriella restaurátor.

KESZI TAMÁS

109. Dunaújváros, Rácdomb, II. leletmentés

(Fejér megye) B, Ró, Á, Kö

Az Intercisa Múzeum 1999. május 14. és szeptember 6. között megelőző feltárást folytatott a régészeti védelemben részesülő Dunaújváros-Rácdomb lelőhelyen, a Mohácsi utca 1. számú 2149. hrsz-ú telken. Ugyanitt dr. Bóna Istvánné folytatott már leletmentést a 90-es évek elején. Ekkoriban a szóban forgó telekre jelentős mennyiségű földet hordtak mintegy 80–90 cm vastagságban.

Az úszómedence-építést megelőző, mintegy 12 × 5,5 m-es területen folytatott ásatás során 50 objektumot és 10 települési szintet tártunk fel. Ezek közül egy előbb jégveremként szolgáló, később talán gyümölcsaszalóvá átalakított építményt lehetett az 1745-ben épített és az 1950-es években elpusztított Rudnyánszky-kastélyhoz kötni. Az építmény betöltéséből – a korábbi régészeti periódusok leletein kívül – gazdag újkori kerámia- és vasanyag került elő. A 17. századi török palánkvár személgödreiből a korábbi leletmentésekből ismert leletanyag került elő: kályhaszemek, mázas és mázatlan háztartási kerámia, pipák, kés. Most első ízben sikerült feltárni az Árpád-kori település jellegzetes méhkas alakú személgödreit, 12–13. századi fazék- és bográcstörredékekkel. A késő római temetőből két bolygatatlan sír került elő, az egyikben állapotos nő feküdt, mellette 4. századi bronzérmét, vascsatot és koporsószőget találtunk. Egy további, az említett jégverem ásásakor elpusztított sír leletei (4-5. századi szürke kerámia, ezüst piperekészlet fülkaparó kanala) és a halott csontjai szórványként kerültek elő. Szórványosan kerültek elő egyéb római kori leletek is – főleg téglatörredékek, illetve bronzérme – a későbbi személgödökből. A 10 települési szintből 9 volt bronzkori, a legfelsőt kerámiaanyag alapján a kosideri periódusra lehet datálni. A gödrök mellett több háznak a maradványait, cölöplyukait figyeltük meg, közülük az egyik többszortatú háznak a falai 20–30 cm magasságban megmaradtak. A kerámiaanyagból kiemelkedik a dél dunántúli Mészbetétes edények kultúrájának import edénye, egy gomba alakú függő, egy festett vörös foltokkal díszített meghatározatlan agyagtárgy (talán egy idol töredéke), a bronzanyagból több díszű. A legalsó bronzkori települési szintet 20 cm vastag, mesterségesen felhordott, agyagos réteg választotta el a neolitikus rétegektől, amelyeknek a feltárására már nem volt lehetőségünk.

Az ásatáson közreműködött konzulensként dr. Bóna Istvánné régész, Pongrácz Zsuzsanna régész, Haraszi Gabriella, Késmárky Rita, Bakó Edit, Stéfely Éva restaurátorok és Bencze Rita egyetemi hallgató.

KESZI TAMÁS

110. Dunaújváros, Vásártér

(Fejér megye) Ró

A 6-os számú út mellett, a véderősáv nyugati oldalán, Dunaújváros, Vásártéren kábelfektetés során római kori leletek kerültek elő. A leletbejelentést követő leletmentésen egy gazdasági épületre bontottunk rá, valamint egy igen kis szakaszon rögzítettünk egy sekély árkot (talán az épület kerítőárkát).

PONGRÁCZ ZSUZSÁNNA

111. Ecsefalva, Pusztaborz szarmata temető

A részletes jelentést lásd a 95–108. oldalon.

(Békés megye) Ő, Sza

RÓZSA ZOLTÁN – SZATMÁRI IMRE

112. Ecsefalva, Üzemi út, Digógödör lelőhely

(Békés megye) U

Az Ecsefalva, Üzemi út, Digógödör lelőhelyen végzett leletmentés során 30 jellegtelen, szabálytalan alakú és elrendezésű őskori (neolit) gödör került elő. A leletanyagot a Munkácsy Mihály Múzeumban a 99.4.1–163. leltári számokon leltároztuk be. Munkatárs: Havassy Péter, Gábor Gabriella, Kocsor Julianna, Rózsa Zoltán.

SZATMÁRI IMRE

113. Edelény, Borsod, Református templom

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Á

A mai formájában a 18. században épült református templom a földvárval azonos dombon, de annak sáncain kívül helyezkedik el. 1926-ban a templomot övező kerítés javításakor több, másodlagos helyzetben lévő csontvázat, valamint 9, az Árpád-korra keltezhető, S-végű hajkarikát találtak itt. Ez utóbbi valószínűsíthetővé tette, hogy a templom első formájában már az Árpád-korban fennállt.

A Borsodi földvár feltárásának utolsó mozzanataként e templom környékét kutattuk meg. Az ásatással tisztázni szerettük volna a templom és a földvár kapcsolatát. Öt szelvényt nyitottunk a templom É-i oldalán, annak közvetlen közelében. További két szelvényt a domb É-i oldalának a templomtól távolabbi részeit kutattuk át. A templom É-i oldalán a terület egy része a gyakori átépítések folyamán erősen bolygatott volt. Szelvényeink nagy részében azonban már a mai felszíntől 40 cm-re eredeti helyzetben lévő csontvázat találtunk. Az ásatások során 77 sírt bontottunk ki, közülük 15-ben találtunk leleteket. A leletek közül legkorábbi egy líra

alakú bronzcsat, amelyhez hasonló Szabolcsveresmar-
ton, valamint a Borsodi földvár belsejében került elő. A
jelenlegi tudásunk szerint ezt a csatot a 11. század első
felére keltezhetjük. A legkésőbbi lelet egy, a 13. század
első felére keltezhető köpűs karika volt.

A mai templom ÉNy-i sarkánál rábukkantunk a ko-
rai templom egy falszakaszára, illetve sarkára. E korai
templom korábbi falai részben a mai belsejében, rész-
ben pedig tornyának Ny-i fala előtt folytatódtak. E ko-
rai templom a körülötte elhelyezkedő temetőből előke-
rült leleteinek tanúsága szerint már a 11. században
fennállt. Nem kétséges, hogy a várbelsőben elhelyez-
kedő, 1992–93-ban feltárt esperesi templom mellett ez
lehetett a Borsodi földvárhoz tartozó, a hívek lelki gon-
dozását végző második templom.

WOLF MÁRIA

114. Endrefalva, Béke út

(Nógrád megye) Kő, Kú

Az Endrefalva, Béke úti telken a gázvezeték középkori
falurészletet – egy többszortatú 15–16. századi és egy 16.
századi parasztház részleteit érintette. E területen a ki-
vitelező és igazgatóságunk között létrejött megállapo-
dás alapján feltárást végeztem 1999. május 5. és 1999.
június 8. között. A feltárás a vezetékszakas északi ol-
dalának üzemi védősávjára korlátozódott. A déli olda-
lon szórt köves szervízút van, melynek felbontása és
helyreállítása túllépte volna az igazgatóság szerződésé-
ben szereplő költségkeretet. E szervízúton szennyvíz-
vezeték-szakasz is szerepel terv szinten. A szennyvízve-
zeték kapcsán további előzetes kutatás várható. A telek
többi részén is várhatók újabb maradványok (egy ház-
maradványt a 22. főút átvágásakor is megfigyeltünk).

A feltárás során egy 15–16. századi paticsfalú épü-
let három helyiségét sikerült megfigyelnünk. A nyugati
helyiségben szinte semmilyen lelet sem került elő a fé-
lig átégett tapasztásdarabok közül, de itt nagy mennyi-
ségben tudtunk gabonamagvakat gyűjteni. A helyiség
tapasztott agyagpadlója viszonylag jó állapotban került
elő. A padló 13–15. századi kerámiával datált rétegre
takart rá. A 2. helyiség egy verempince, mely északról
nyíló rámpával jelentkezett. Az e pincébe bezuhant om-
ladék közül került elő a legtöbb leletanyag – erősen áté-
gett állapotban. Kasza és egyéb vastárgyak töredékei,
illetve kerámiák vannak a leletegyüttesben. Az épület
harmadik helyiségét későbbi beásások pusztították. Itt
csak az épületszerkezet néhány oszlopát és tapasztott
padló részleteket rögzíthettünk. Egy későbbi, 16–17. szá-
zadi épület tartóoszlopa a hozzá tartozó tapasztott pad-
lóval került elő az árok további részében. Itt a vörösre
égett patics eltávolítása után a padlón előkerült in situ
helyzetben egy 95! cm hosszúságú kaszavas a hozzátar-
tozó gyűrűvel, illetve egy kis, kiöntőcsőrös kancsócska.

A lelőhellyel szomszédos telken került elő 1956-ban
egy több mint 850 db-os 16. századi edényes éremlelet.

MAJCHER TAMÁS

115. Eperjes, D-1-es tábla lelőhely

(Csongrád megye) Sza, Á

1998. tavaszán friesachi típusú ezüst denárok váltak is-
mertté a község határának északi részén levő lelőhely
felszínéről. Akkor V. Székely György kecskeméti régész
irányításával 256 összeszedésére került sor. Az összes
érme felgyűjtését fémkereső műszerrel 1999. őszén vé-
geztük el. Mintegy 10 m × 6 m-es részről került elő az
összesen 1566 db érme, illetve éremtöredék. Többsé-
gük friesachi, de akad köztük néhány kölni veret is. Fel-
tűnő a magyar brakteáták viszonylag nagy száma. Az
együttes összességében a 12. század végére, a 13. század
első felére keltezhető. A kutatott területen előfordult
szarmata kori és Árpád-kori kerámia is. A leleteket a
szentesi Koszta József Múzeumban helyeztük el, ahol
befejeződött a tisztításuk.

Munkatárs: V. Székely György régész, Törőcsik Ist-
ván egyetem hallgató.

SZABÓ JÁNOS JÓZSEF

116. Esztergom, Szent István vértanú templom

(Komárom-Esztergom megye) B, Kő, Tő, Ú

A kutatást 1999. július 22-én azzal kezdtük meg, hogy a
mai bazilika É-i tornya mellett kimértük a megkutatandó
területet. Az 1. számú kutatóárkot (120 cm széles, 34 m
hosszú) az egykori templom főtengelyében mértük ki,
Ny–K-i irányban. Az árkot váltakozó –100–295 cm mély-
ségig mélyítettük. Sajnos a templom falának sehol,
semmi maradványát nem találtuk. Különböző újkori be-
ásások (vízvezeték, csatorna) mellett mindenütt meg-
találtuk a bolygatatlan kemény lösztalajt, csupán az árok
K-i végénél mutatkozott régészeti objektum. Itt az árok-
szelvényénél bővítve egy középső bronzkori gödörház
többszörösen megújított járósintjeit (cölöplyukakkal)
és egy hasonló korú kisebb gödröt bontottunk ki. A le-
galább kétszer megújított járósintű házból és mellette
talált gödörből is a középső bronzkori Hatvani-kultúra
Tokodi csoportjának szép leletei kerültek elő.

Mivel a templom tengelyében semmilyen középkori
in situ maradványt nem találtunk (csak apró, szórvány-
leleteket) kijelöltük a 2. és 3. számú kutatóárkot. A temp-
lom Ny-i előcsarnokának D-i falát, illetve a templom mel-
lett DNy-ra jelzett ciszternának maradványait kerestük
ezen a részen.

Újkori épületek falmaradványai, vízvezeték, kábelve-
zeték és újkori gödör alatt a bolygatatlan löszből alig meg-
különböztethető, kissé lazább löszel betöltött mély göd-
röt bontottunk ki, melynek alján (300 cm mélységben)
nagy mennyiségű II. világháborús bombarepeszt találtunk.
Sem a templomfalnak, de még a ciszternának sem került
elő maradványa, ami azzal magyarázható, hogy a mai ba-
zilika építése előtt a várhegy ezen részéről is legalább 3
(esetleg 4) m-nyit letermeltek, s így az alapfalakat is el-
bontották. Az 1. árok K-i vége már a középkori várfal vo-
nalában, illetve azon kívül helyezkedett el, – a hegy „lefa-
ragásakor” a felső (kelta – római – középkori) rétegek ott is